

AȘEZAREA DE TIP SĂLCUȚA DE LA ALMĂJEL, JUD. MEHETINȚI

de DOINA GALBENU

Satul Almăjel, com. Vlădaia, jud. Mehedinți, se află așezat pe un afluent secat al râului Drincea. Sătenii numesc albia fostului pârâu "Valea seacă". Ambele maluri, locuite în trecut, au fost surpate de localnici pentru a scoate pietrișul necesar construcțiilor actuale. În februarie 1967 acesta Muzeul Olteniei a luat hotărârea de a se face o săpătură de salvare.

Cercetarea sistematică a așezărilor neolitice de la Almăjel a început în 1967 și a continuat până în 1971. Fiind o săpătură de salvare, s-a căutat pentru început să se stabilească stratigrafia așezării și apoi să se desfacă unele complexe care puteau aduce date noi referitoare la evoluția neoliticului și a culturilor epocii metalelor în regiunea amintită mai sus.

Primele secțiuni trasate au avut ca scop obținerea unui profil cât mai complet al porțiunii nederanjate din vechea așezare. Apoi, prin secțiunile făcute atât înspre malul carierei, cât și prin curțile localnicilor, s-a căutat să se prindă întinderea așezărilor surprinse în profil.

Săpăturile au arătat că cea mai veche așezare de la Almăjel aparține populațiilor culturii Starčevo-Criș. Prima depunere arheologică poate fi atribuită fazei a II-a a acestei culturi¹.

Peste nivelurile culturii Starčevo-Criș se află două niveluri aparținând culturii Vinča².

Așezarea Starčevo-Criș se întindea circa 150 m mai spre sat față de malul carierei, iar depunerile aparținând culturii Vinča erau mai restrânse în suprafața controlată de noi. Probabil că populațiile Vinča și-au așezat centrul așezării mai spre sud, nesuprapunând exact așezarea Starčevo-Criș, fapt care a făcut ca noi să surprindem numai o margine a acestei așezări.

Cea mai consistentă locuire pe teritoriul săpat este aceea aparținând culturii Sălcuța. S-au surprins trei niveluri distincte în care s-a găsit mult material arheologic. Cu toate că s-au făcut unele încercări de a depista marginea așezării Sălcuța, ea nu a putut fi surprinsă. Credem că așezarea se întindea, cel puțin în faza Sălcuța II, până la șoseaua principală a satului. Se poate ca ea să fi avut și un sistem de apărare care să fi fost nivelat odată cu așezarea în sec. al XVI-lea a primilor locuitari ai satului Almăjel.

Nivelul cel mai vechi de locuire al culturii Sălcuța aparține

fazei I. Este o depunere subțire, greu de diferențiat de nivelul fazei Vișca B. S-au desfăcut două gropi, în care s-au găsit materiale concludente aparținând primei faze a culturii mai sus-amintite.

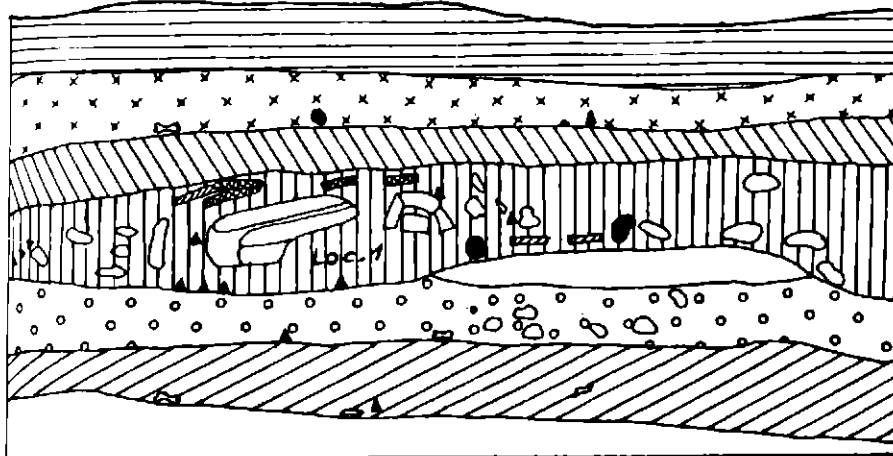
Nivelurile aparținând fazelor II și III sînt bine conturate. S-au descoperit materiale litice și ceramice atît în locuințe și gropi, cît și în afara lor.

Din faza a II-a a culturii Sălcuța s-a dezvelit în întregime o locuință. Avea formă dreptunghiulară cu laturile de 5,50 m și 5,80 m (fig. 1). Pereții au fost ridicați pe stîlpi de dimensiuni mici (0,15-0,20 m diametrul) bătuți într-o șanțuire. Scheletul era apoi ridicat cu bîrne, nuiele și uneori trunchiuri de copaci despicate ca niște scînduri late de 0,10-0,15 m. Pe acest schelet se lipeau bucăți de lut. Uneori, dar nu permanent ca în aceeași fază a culturii Gumelnița, s-au găsit și bucăți de chirpici, care au fost ușor modelate, de formă aproximativ dreptunghiulară. Numai pe unele fragmente de chirpici desprinse de pe scheletul locuinței nr. 1 această modelare era vizibilă.

În interiorul locuinței, pe latura de est, se afla o vatră cuptor asemănătoare altor vetre de acest gen descoperite pe teritoriul Olteniei (Cerătu, Șimnic). Forma vetrei de la Almăjel era dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite. Latura lungă avea 1 m, iar cea îngustă (adîncimea vetrei cuptor) 0,95 m. Pe trei laturi (est, sud și vest) avea o gardenă care s-a păstrat pe o înălțime de 0,50-0,60 m. La început forma acestei vetre a fost cu 0,10 m și respectiv cu 0,15 m mai mică. A fost inițial o vatră simplă construită direct pe nivelul de călcare al locuinței. După ce s-a deteriorat a fost mărită la dimensiunile arătate la început și i s-a adăugat o gardenă în jur, transformînd-o în cuptor. Nu s-a păstrat partea superioară a bolții, dar pornirea de boltă a marginii din spre vest era bine conturată. În timpul în care locuința s-a dărîmat, bolta cuptorului ca și o parte din fețuiala ultimă a vetrei au fost aruncate printre bucățile de chirpici ale peretelui. În această parte a locuinței s-au găsit și vase întregi și întregibile.

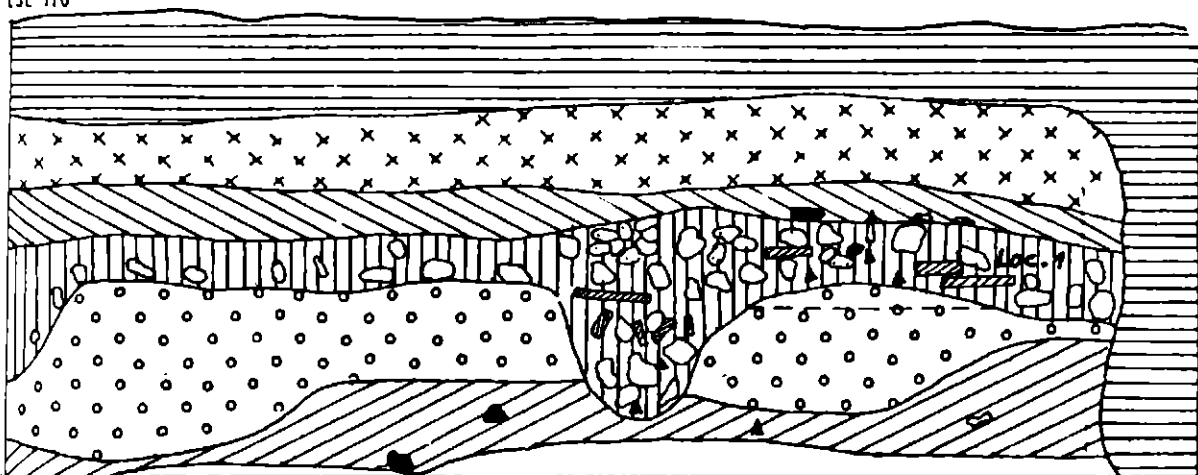
Folosirea îndelungată a cuptorului a făcut ca vatra să fie refăcută de patru ori. Tot în acest timp a suferit și unele modificări, în sensul că latura dinspre vest, deci latura care se afla înspre interiorul locuinței expusă loviturilor, să se fisureze și să fie nevoie de sprijinirea peretelui. Acesta a fost consolidat cu un contrafort făcut din lut amestecat cu puține paie și lipit peste netezirea făcută cuptorului, atunci cînd a fost construit.

În fața vetrei, la o distanță ce varia între 0,50-0,90 m, se afla un depozit de greutăți folosite la războiul de țesut (forma și mărimea greutăților o vom arăta în paginile următoare). Depozitul se afla în apropierea peretelui de N al locuinței. Greutățile s-au împrăștiat în timpul căderii pereților. Ele se aflau printre și mai ales deasupra bucăților delipitură de vatră a pereților și bolții vetrei, a pereților locuinței căzuți lîngă și peste groapa de cenușă din apropierea cuptorului. Felul în care au fost aruncate greutățile, după poziția lor la dez-

Profilul malului de Sud al șanțului B

ESE 110

Pământ viu	Faza Sălcuța III	Fragment ceramică	Piatră
Cultura Sarcévo-Criș, Faza III	Nivel Cernavodă-Dobrotești	Oase	Vatră
Faza Vința B	Pământ arat și gropi actuale	Chirpic	Rîșniță
Faza Sălcuța II			

Fig. 1.- Profilul de nord și sud al șanțului B.

velire, ne face să credem că ele se aflau puse pe o laviță scundă sau pe o poliță destul de joasă, pe perețele opus cuptorului. Nu este exclus ca în acel timp să fi fost întins războiul de țesut pe acest perete și ele să fi fost acolo pentru lucru. Greutățile piramidale și în formă de "șă" erau răspândite pe o suprafață de circa 1m². În apropierea lor se aflau și cinci răsnițe de piatră de dimensiuni mici și subțiri.

Nu s-a observat o bătătorire specială sau o încercare de fețuire a locului de călcare din interiorul locuinței. În restul încăperii se găseau, sporadic, fragmente de vase de dimensiuni mici, în special străchini și câteva oase calcinate provenind de la animale mici (oi?).

În nivelul III de locuire s-a desfășurat o suprafață dintr-o locuință lucrată mai neglijent decât aceea descrisă mai sus din nivelul Sălcuța II. Era o locuință de suprafață. Chirpiciul, provenit din dărâmarea pereților incendiați, era fărâmat în bucăți mici și avea multă pleavă. În suprafața desfășurată nu am găsit vatră sau vreo amenajare specială a nivelului de călcare din interior.

Material aparținând fazei Sălcuța IV nu am găsit în porțiunea săpată de noi. Peste depunerea aparținând fazei Sălcuța III se aflau alte depuneri mai noi, răscolite de lucrările agricole. În pământul controlat am găsit fragmente ceramice aparținând culturii Ceruavoda III-Dobrotești. În șanțul și suprafața desfășurată pentru a surprinde în întregime locuința din faza Sălcuța II, nivelul Cernavoda III-Dobrotești a fost mai gros, compact. De aici am obținut și material care poate pune și elucida în parte unele probleme privind această perioadă în partea sud-vestică a Olteniei.

În perimetrul răscolit de plug s-au găsit și câteva fragmente dacice - sec. II-I î.e.n. - și feudal timpurii - sec. X-XII.

Uneltele descoperite în nivelurile aparținând culturii Sălcuța sînt puține, dar diferențiate ca formă și funcționalitate.

Uneltele din silex cafeniu și gălbui, cu pete albicioase sînt mai numeroase; mai puțin folosit este silexul cenușiu închis (aproape negru). S-au descoperit două lame fragmentare și câteva așchii în gropile aparținând fazei Sălcuța I. Ele sînt specifice perioadei de început a culturii.

În faza Sălcuța II se găsesc lame de dimensiuni mijlocii (5-8 cm), retușate pe laturile lungi. Tot pe lame se lucrau și răzuitoarele (fig. 2/1,5). S-au descoperit și răzuitoare duble, făcute pe lame foarte scurte sau pe așchii care puteau fi retușate pe o muchie. Așchiile sînt mai numeroase și uneori au urme de folosire.

În faza Sălcuța III s-au descoperit mai puține lame și mai multe răzuitoare făcute pe buești special desprinse din nucleu. Patina silexului înfîlțită pe multe din piesele fazelor de început nu mai există. Ele sînt mai neglijent retușate, lucrate cu mai puțină atenție și finețe față de acelea descoperite în nivelurile de început ale culturii. Marea majoritate a acestor unelte (din silex) sînt refoșite sau folosite pînă

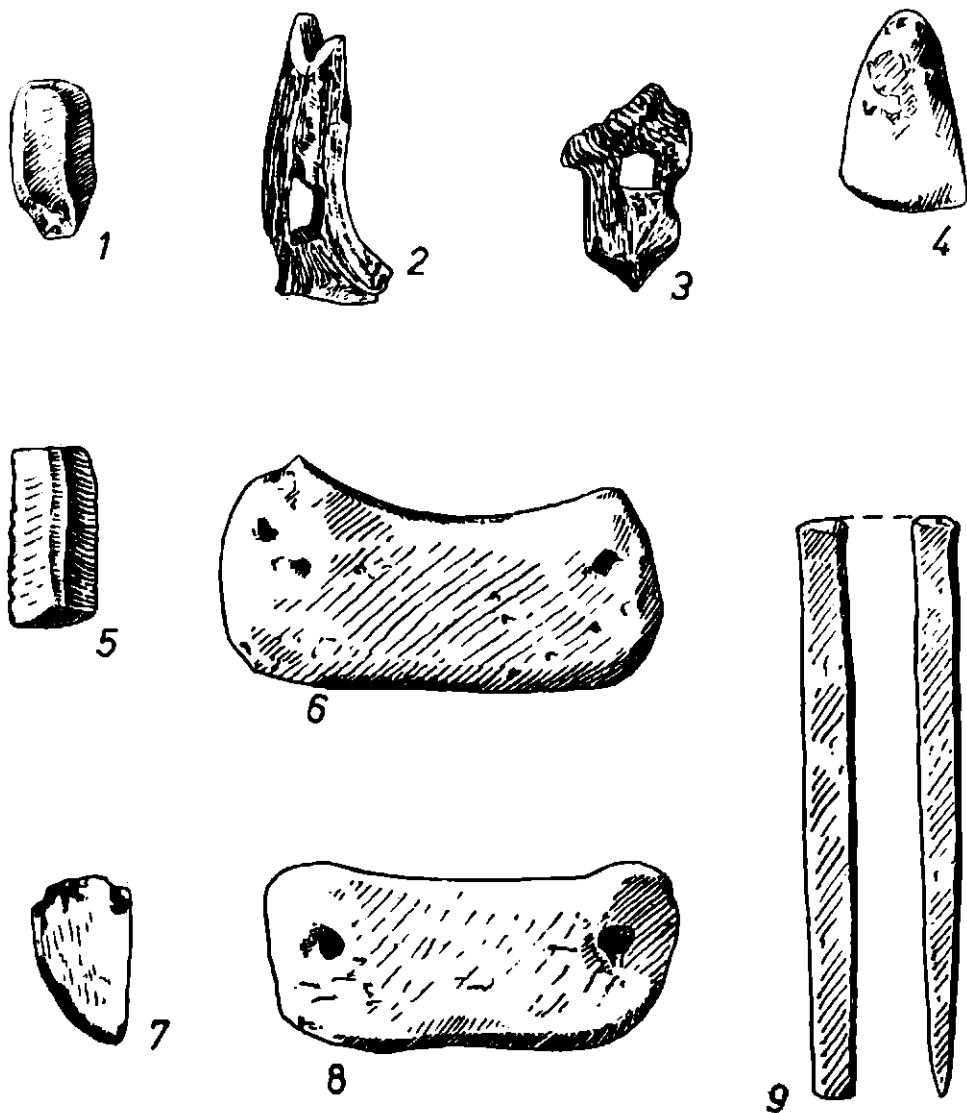

Fig.2.- Unelte din silex (1,5), piatră (4), corn (2,3,7), ceramică (6 , 8) cupru (9).

la epuizare. Pe unele aşchii sînt făcute scobituri probabil pentru lucrarea intensă a unor obiecte din lemn.

Alături de unelte din silex s-au descoperit cîteva fragmente de topoare mici din piatră dură cenuşie, lucrate îngrijit. Dălţiţele sînt întîlnite în nivelurile de cultură. Din faza Sălcuţa II s-au descoperit două exemplare, iar din faza Sălcuţa III un exemplar. Cele mai vechi sînt lucrate dintr-o rocă gălbuie, iar cel din faza mai tîrzie dintr-o rocă verzuie (fig.2/4). Toate au urme de folosire.

Rîşniţele, descoperite în general în locuinţe, sînt mai mici faţă de celelalte piese similare din cîmpia Dunării muntene. Cel mai des întîlnit este tipul oval uşor albiat. De obicei sînt subţiri. Frecătoarele sînt mai numeroase decît rîşniţele. De cele mai multe ori nu sînt întîlnite alături. S-au descoperit şi 2 percutoare în nivelul Sălcuţa III.

Unelte de os nu s-au găsit în nivelul Sălcuţa I. În cel următor ele sînt la fel de rare ca şi unelte din silex şi piatră, ceea ce constituie una din caracteristicile culturii Sălcuţa. În special erau folosite coarnele de cerb şi căprior pentru împungătoarele mai groase şi pentru rîmoc şi coastele de animale mici - oi sau capra - pentru spatule. Împungătoare subţiri făcute din oase de pasăre se găsesc mai rar. Ele au apărut (3 fragmente) în nivelul Sălcuţa III.

După cercetarea fragmentelor de săpăligi de la Almăjel rezultă că ştiau bine ce carne se pot folosi pentru a face astfel de unelte. Una din săpăligi are 20 cm lungime şi 4 cm în diametru. Gaura, pentru a fi prinsă în mîner, era dată din nmîndouă părţile. Pe ea se păstrează, vizibil, urmele unor legături făcute cu sfoară sau coajă de copac (fig.2/2,7).

În dărîmătura de chirpici a locuinţei cu vatra-cuptor s-a găsit o piesă din corn de cerb deosebită de celelalte întîlnite în săpăturile culturii Sălcuţa. Cornul a fost tăiat din dreptul unei ramificaţii, tăietura făcîndu-se perpendicular pe cornul principal în partea de sus a obiectului şi puţin oblic în partea de jos. În acest fel cele două tăieturi sînt paralele. Partea de jos este lucrată mai bine şi lasă impresia unui tăiş de plug. Gaură de înmănuşare a fost străpunsă la distanţe egale de cele două baze paralele ale cornului. În apropierea ei sînt urme ale unei funii subţiri. Partea de jos a uneltei este trapezoidală cu colţurile rotunjite. Toată suprafaţa este bine lustruită, fără a purta urme de scrijelire, pe care le-ar fi putut lăsa o folosire a acestei piese ca "rîmoc". Considerăm că a fost folosită la lustruirea ceramicii sau a vetrelor, a pereţilor din interiorul locuinţelor etc.

În nivelul Sălcuţa III s-au găsit săpăligi lucrate în tehnica similară cu a acelor din nivelul inferior (fig.2/3). Spatulile s-au găsit numai în acest nivel. Sînt mici, fragmentare.

Unelte din ceramică sînt mai multe. Dintre acestea greutatea de plase folosite pentru pescuit sau la războiul de ţesut sînt întîlnite în toate nivelurile descoperite la Almăjel. Ele aparţin celor două tipuri specifice acestei culturi: prismatice şi cu "şa". Sînt lucrate fie din

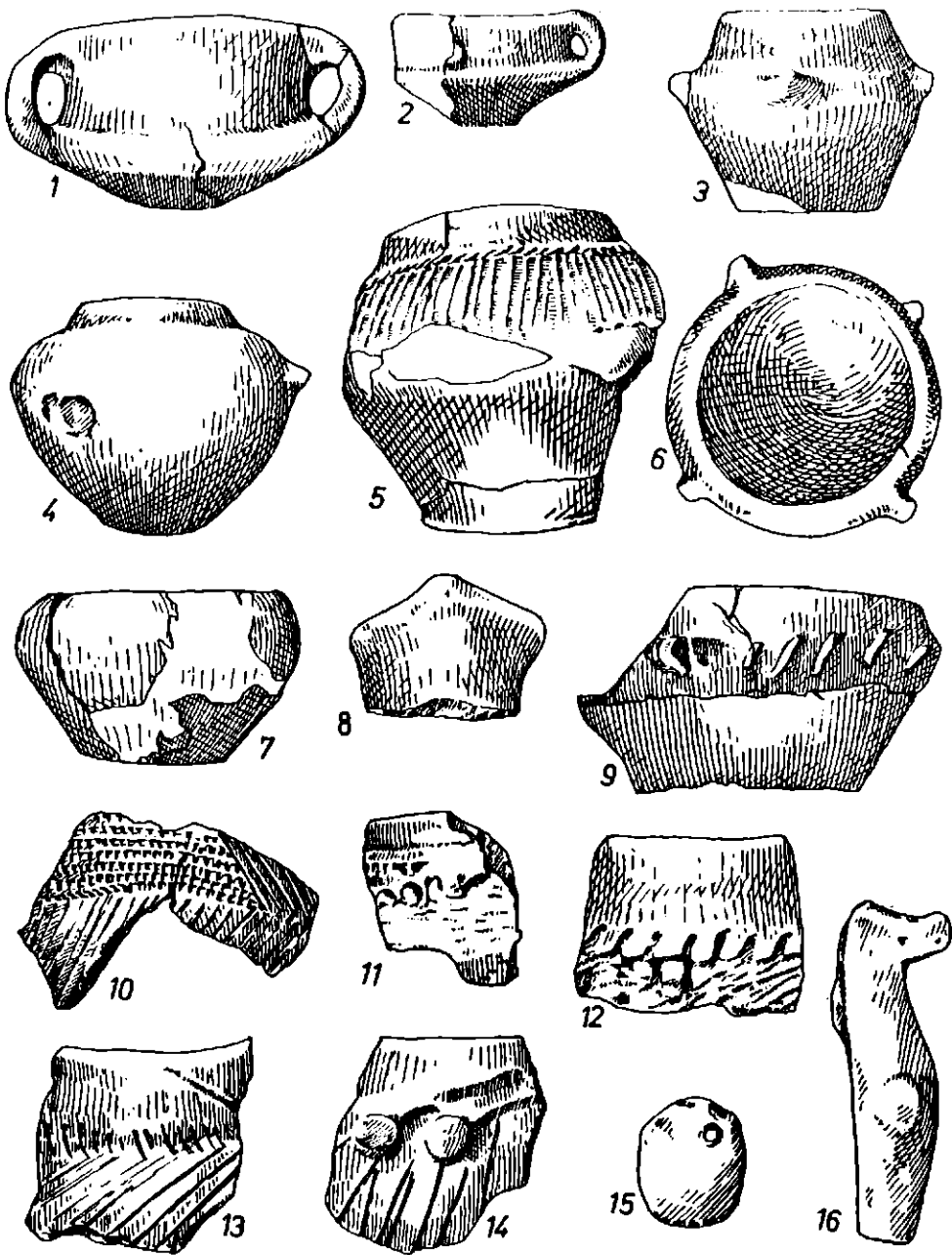

Fig.3.- Vase întregi și fragmentare aparținând fazelor II și III ale culturii Sălcuța (1-14), pandantiv din scoică (15), figurină feminină (16).

pastă de uz comun, fie din lut cu puțin degresant. În general se găsesc împreună începând din nivelul Sălcuța II.

În locuința descrisă mai sus, aparținând fazei Sălcuța II, s-au descoperit mai multe tipuri de greutăți dovedind folosirea lor simultană (greutăți conice cu secțiunea rotundă, greutăți piramidale cu secțiune pătrată sau dreptunghiulară și acelea cu "șă")³. Depozitul acesta avea 10 exemplare de tipul cu "șă" (fig.2/6,8), 15 exemplare cu secțiunea rotundă și 6 exemplare cu secțiunea pătrată sau dreptunghiulară. Dimensiunile greutăților cu "șă" variază între 15-16 cm lungime, 6,5-7,5 cm lățime și 5-6 cm înălțimea din centrul piesei între cele două proeminente.

Din faza Sălcuța III s-au găsit greutăți prismatice perforate pe latura îngustă a piesei. Urmele de folosire a lor sînt vizibile. Uneori, din cauza îndelungatei atîrnări a piesei, perforarea este mai mult dreptunghiulară decît rotundă.

Fusaiiolele sînt și ele întîlnite. În faza Sălcuța II s-au descoperit două fusaiiole lucrate din fragmente ceramice puțin rotunjite și o fusaiolă din os.

În nivelul Sălcuța III nu am găsit fusaiiole. Considerăm că ele erau mai ușor de lucrat din lemn și poate și mai eficiente. Acestea nu s-au putut conserva.

Dintr-o locuință parțial desfăcută în marginea carierei de pietriș provine o dăltiță mai lungă, din cupru masiv, deosebită de cele descoperite pînă acum în neoliticul tîrziu din Oltenia. Are forma unei "pene" metalice cu secțiune dreptunghiulară, ușor îngroșată la centru și mai puțin lată la capete (fig.2/9). Tăișul este ascuțit din ambele părți. Acest obiect face tranziția între daltă descoperită de noi la Cerătu și și aceea din nivelul fazei Sălcuța III de la Sălcuța⁴. Ne explicăm apariția ei într-o locuință din faza II prin apropierea așezării de la Almăjel de acelea din Balcani, unde astfel de piese apar la sfîrșitul fazei a II-a a culturii, deci în aceeași perioadă cu piesa descoperită de noi.

În afara piesei descrise mai sus nu s-au mai găsit și alte obiecte din aramă.

Materiale ceramice aparținînd fazei Sălcuța I s-au descoperit în două gropi. Fragmentele găsite ilustrează numai o parte din gama variată de forme din această fază. Cele mai numeroase sînt fragmente de vase lucrate din ceramică de uz comun cu mult degresant, arse cenușiu în interior și brun-negru sau cenușiu închis în exterior. Ceramica bună este arsă cenușiu mai deschis, cu nuanțe gălbui. S-au mai găsit cîteva fragmente arse brun-negru, date cu slip negru în exterior, amintind continuitatea și filogenia culturii Sălcuța din cultura Vința (faza B).

Cele mai numeroase fragmente aparțin străchinilor cu buza arcuită în interior în diferite variante. Străchinile cu umăr sînt și ele reprezentate. Sînt decorate cu slip cenușiu-brun și bine lustruite. Castroanele, ca formă foarte apropiată de aceea a străchinilor, sînt și ele

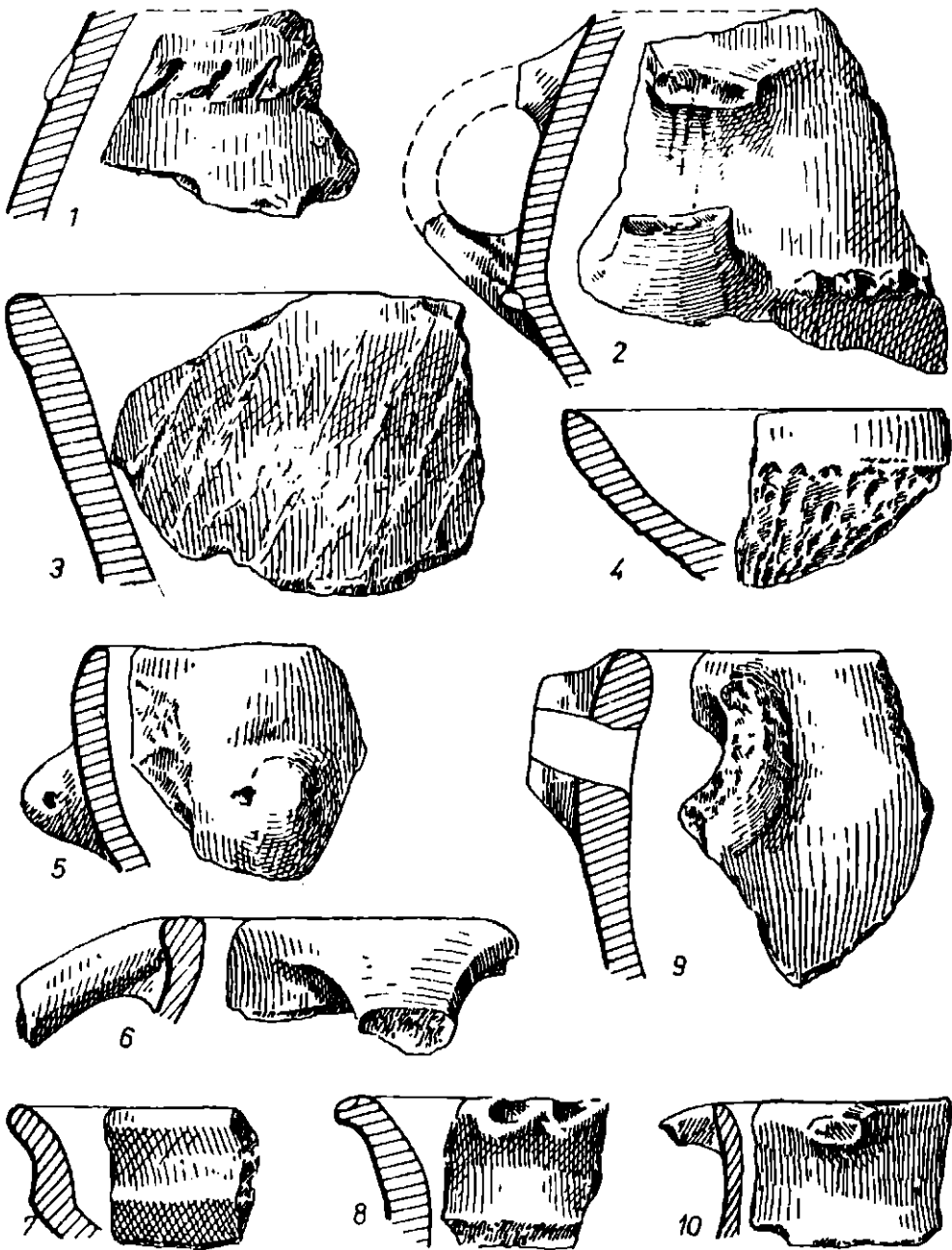

Fig.4.- Fragmente ceramice descoperite la Almăjel.

prezente între fragmentele descoperite în faza I. Un fragment lucrat din pastă bună, ars cenușiu închis la exterior și brun în interior, se apropie prin tehnica de lucru de materialele ceramice de același tip din cultura Vinča.

Ca forme mai putem aminti, pentru ceramica din pastă bună, ceștile cu două torți, picioarele de cupă, capacele. Vasele sînt de dimensiuni mijlocii bine lustruite. Capacele sînt decorate, uneori, cu incizii.

Din categoria ceramicii de uz comun se găsesc fragmente de vase cu buza scurtă și corp tronconic, vase cu corp globular, vase cu jgheab etc. În marea lor majoritate sînt nedecorate. Uneori pe suprafața exterioară a vaselor se aplică barbotină așezată în vrîci. Unele fragmente sînt ornamentate cu incizii, butoni aplicați, gurguie.

Din faza Sălcuța II s-au găsit numeroase fragmente ceramice din ambele categorii. Predominantă și în această fază este ceramica de uz comun avînd mult degresant amestecat în pastă. Este arsă de cele mai multe ori neuniform în diferite nuanțe de cenușiu. Ceramica bună are ca degresant cioburi pisate mărunt și nisip. Este arsă de asemenea în diferite nuanțe de cenușiu sau cenușiu-castaniu. Aspectul general al ceramicii din această fază este de cenușiu catifelat.

Străchinile cu diferitele lor variante rămîn forme de bază a ceramicii din această fază de la Almăjel (fig.4/7). Dintre acestea circa 1/3 o formează străchinile cu buza arcuită în interior.

În locuința cu vatră-cuptor s-au găsit mai multe fragmente de vase și cîteva vase întregi. Trei dintre ele sînt vase cu gît scurt și corp bombat, lucrate din ceramică bună. Unul, înalt de 24 cm (diam. pîntecului 36 cm) are gîtul tronconic și gura largă. Gîtul se prinde direct de pîntecul bombat. Pe corp se găsesc caneluri largi, verticale, făcute prin scobirea ușoară a pastei, și două perechi de butoni perforați. Celelalte părți ale vasului sînt lustruite.

Un al doilea vas are ca degresant cioburi pisate foarte mărunt și nisip. Gîtul este tronconic. Între gît și pîntec are o canelare adîncă. Corpul a fost lustruit; pe el sînt aplicați doi butoni perforați așezați asimetric (în. = 7,1 cm, diam. gurii : 4,7 cm), (fig.3/4).

Cel de al treilea vas, asemănător cu al doilea, are așezați pe pîntec doi butoni aplicați și două tortițe perforate (fig.3/6).

Ceștile sînt și ele numeros reprezentate⁵. Din aceeași locuință în care s-au găsit vasele descrise mai sus s-a scos și o ceșcuță (în. = 5,1 cm; diam. gurii = 7 cm) lucrată din ceramică bună. Gîtul, cilindric, se prinde de pîntecul ceșcuții printr-o ușoară sugrumare. Tortițele pornesc de pe buză și se prind de umărul îngroșat. Vasul a fost lustruit pe toată suprafața (fig.3/1).

Din categoria vaselor de uz comun cele mai numeroase sînt vasele cu gît scurt și corp tronconic sau bombat. În săpăturile de la Almăjel fragmentele din această formă de vas sînt foarte numeroase, în proporție aproape egală cu străchinile (fig.5/4-6). Ca dimensiuni, în

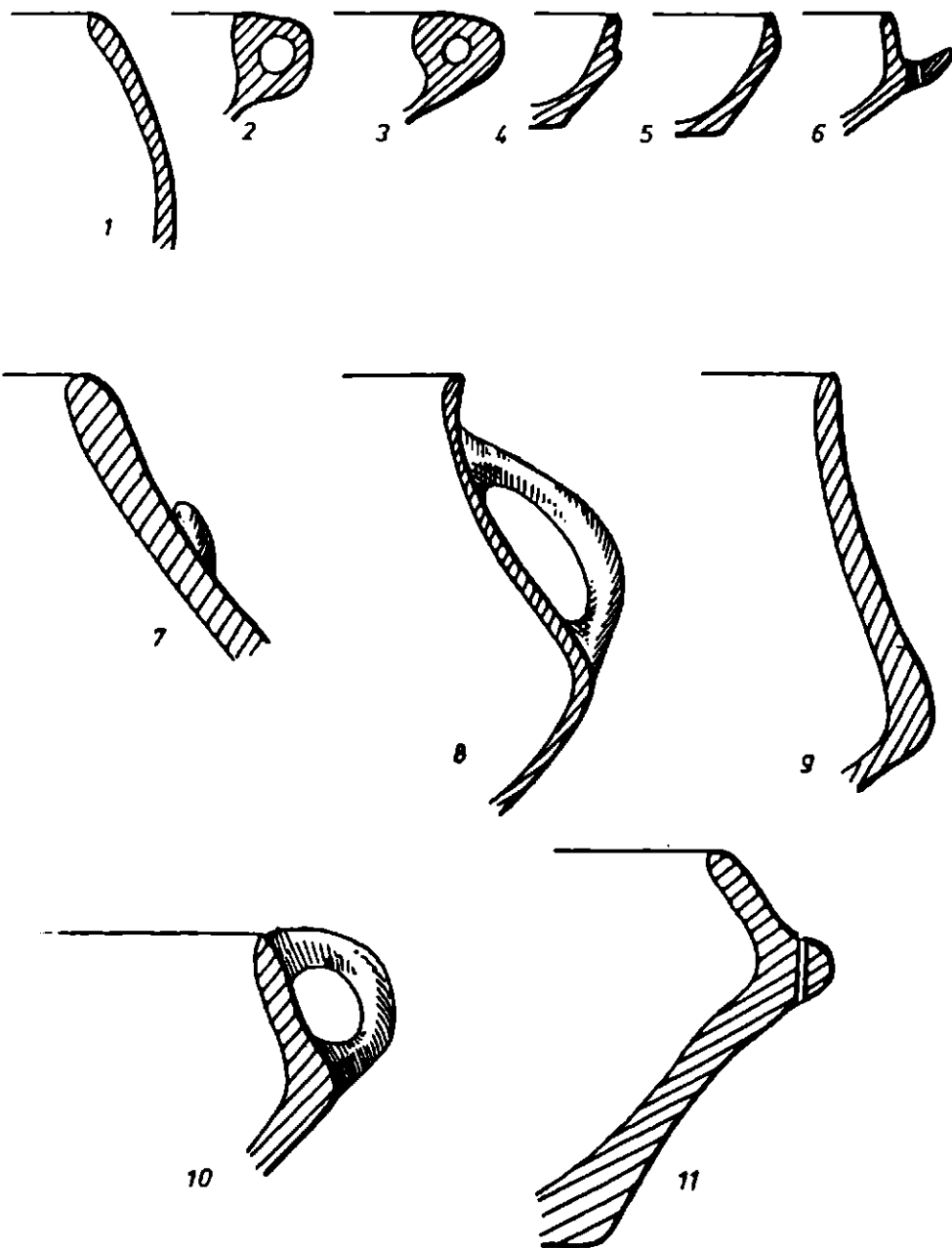

Fig.5.- Profile de vase din faza Sălcuța II și III.

afara unei singure excepții, sînt de dimensiuni mijlocii. Considerăm că acestea erau vasele în care se păstrau alimentele și în care ele se preparau. Sînt diferențiate ca formă și decor față de acelea descoperite în nivelul I Sălcuța de la Almăjel, fapt constatat și în alte săpături din cadrul culturii Sălcuța, unde a fost descoperit nivelul II (fig. 4/8)⁶.

Toate vasele din această categorie sînt bine lustruite în interior și pe buză. Pîntecul este decorat deseori cu barbotină, gurguie, brf-uri. O variantă a acestei forme a fost descoperită la Almăjel în 1970. Vasul este făcut din pastă cu mult degresant, bine netezit și lustruit. Are 4 tortițe așezate simetric pe partea bombată a lui (fig. 3/3).

Din ceramică bună s-au mai găsit castroane (fig. 3/7 ; fig. 4/5), vase cu jgheab, strecurători, capace, suporturi etc.

Capacele sînt mai înalte. În apropierea locuinței cu vatră-cuptor s-a găsit un fragment de capac al cărui buton amintește de acoperișul unei locuințe (fig. 3/8). Este pictat cu roșu.

Ornamentarea vaselor din faza Sălcuța II este mult mai bogată decât în faza precedentă. Cu toate acestea în cultura Sălcuța forma este aceea careia i se dă o atenție deosebită și apoi decorului. Pe ceramica bună se folosesc : incizia, butoni mici aplicați, decorul "cu paranteze", creștături unghiulare, false caneluri (fig. 3/9). Pictura cu grafit este foarte rară. S-au găsit 5 fragmente de străchini pictate în interior. Le considerăm importuri din cultura Gumelnița. Pictură cu alb și roșu sau amîndouă asociate, puse după arderea vasului, a fost înflinită pe mai multe exemplare.

În general ceramica de uz comun este decorată cu barbotină aranjată în vîrci. În cea mai mare parte a cazurilor acestea porneau de la dreapta vasului și mergeau spre stînga lui (fig. 4/3,4).

Pe vasele cu corp bombat se mai înflinesc incizii oblice sau în rețea, butoni, brîu alveolar, creștături. Se folosesc și asocieri de diferite tehnici de ornamentare, incizii cu butoni, aplicare de fșii de lut cu incizii etc. (fig. 3/11,14).

Din faza Sălcuța III ceramica este de asemenea materialul cel mai numeros, pe baza căruia s-au putut determina, alături de celelalte materiale, unele caracteristici ale acestei faze. Stratigrafic este înflinită pe toată suprafața săpată. Uneori gropile de pmî sau fierul plugului au amestecat materialele sau au luat din partea superioară a nivelului de cultură. Situații clare stratigrafice ne îndreptățesc să facem și aici o diferențiere a ceramicii pe forme și decori, așa cum am făcut-o și pentru nivelul Sălcuța II, care este foarte bine reprezentat și la Almăjel, ca de altfel în toate așezările de tip Sălcuța săpate pînă acum. Ceramica păstrează același aspect cenușiu. Aceea din categoria "a" este mai numeroasă și folosește acum ca degresant și nisip cu bobul mare și pietricele calcaroase sfărîmate. Vasele se tratează tot într-o baie de barbotină sau ou un slip subțire. La această categorie arderea este adeseori neuniformă.

Si în acest nivel străchinile sînt mai numeroase. Se constată o îngroşare a buzei la unele exemplare din tipul cu buza îngroşată în interior. Străchinile cu buza arcuită spre interior sînt cele mai numeroase. Faţă de acelea din faza Sălcuţa II, acestea din faza Sălcuţa III sînt mai deschise. Pentru a le da această lărgime pîntecul străchini se arcuieşte prin interior (fig.5/11), iar alteori arcul se deschide atît de tare, încît strachina se apropie de varianta descrisă mai sus⁷. Aceste tipuri de străchini sînt ornamentate cu cîte o tortiţă pe partea proeminentă a vasului şi perforate orizontal sau vertical.

Vasele cu gît scurt, cilindric sau în formă de pîlnie şi corp bombat sînt şi ele des întîlnite. Ele sînt permanent decorate pe partea superioară a corpului. În acest nivel se constată o preocupare în decorarea şi a părţii inferioare a vasului care este acum mai înaltă. Se folosesc creştături scurte făcute între incizii sau şiruri de puncte, se asociază fascicole de incizii cu puncte, şiruri de creştături amintind de punctele din fazele mai vechi sau incizii adînci amintind de vechile caneluri.

Ceştile cu două torţi sînt mai rar întîlnite, dar formează o grupă aparte bine individualizată. Uneori au buza adusă spre interior (fig.5/10) sau îngroşată (fig.5/3), avînd unele asemănări cu străchinile. Profilele rămîn asemănătoare, însă, aceluia din faza Sălcuţa II (fig.5/2), cu deosebirea torţilor care par puţin frînte şi au secţiune ovală (fig.4/6,10). Umărul ceştilor este în general în unghi (fig.3/2). Acelea cu umărul rotunjit sînt mai rare. Ceştile cu gît înalt şi două tortiţe pornite de pe buză se înalţă devenind adevărate căni cu torţi (fig.5/7-9); sînt decorate cu şiruri de puncte ovale, adînci, aşezate în rînduri orizontale, dese. Atunci cînd nu au alt decor, în interior şi în exterior sînt date cu un slip colorat cenuşiu şi bine lustruit.

Tot în categoria ceramicii bune putem insera şi vasele cu "jgheab". Unul din fragmentele descoperite în 1969 la Almăjel (fig.4/9) este asemănător aceluia din sudul Dunării⁸.

Din categoria ceramicii de uz comun vasele cu gît scurt şi corp uşor bombat, avînd acum buza mai scurtă, şi acelea cu gît cilindric, înalt (ca în Sălcuţa II) şi corp tronconic sînt mai numeroase. În general sînt lucrate mai neglijent ca acelea din fazele mai vechi. Sînt decorate cu vîrci verticale din barbotină subţire, butoni aplicaţi, tortiţe unghiulare. Vasele cu corp globular sînt mai deschise (fig.5/1). Sînt decorate cu barbotină groasă, cu incizii sau zgîfrieturi cu măturica, decor pe care l-am întîlnit şi în alte aşezări Sălcuţa (Cerătu, Sălcuţa) cu niveluri aparţinînd fazei III a culturii Sălcuţa şi care va trece (modificat însă) şi în cultura Cernavoda III-Dobroteşti.

Făcînd o privire retrospectivă asupra ornamentării ceramicii din faza Sălcuţa III de la Almăjel (această constatare poate fi extinsă asupra întregii ceramicii din faza Sălcuţa III din Oltenia), constatăm că ea regresează. Pictura este foarte rar folosită. Canelurile largi de pe ceşcuţe şi vasele cu umăr bombat abia se mai întîlnesc. Cel mai frec-

vent întlnit este decorul incizat aplicat în special pe vasele din pastă brună. Punctele și creștăturile, atunci când sînt folosite, sînt îngheșuite, lucrate fără grijă.

La ceramica de uz comun se mai păstrează ornamentarea tradițională cu barbotină așezată în "vr̄ci". Se mai întlnesc și combinațiile dintre vr̄ci, barbotină neorganizată, br̄fu alveolar, creștături, "paranteze", tortițe, butoni (fig.3/5,10,12-13).

Fragmente ceramice cu scoică în pastă sau cu nisip albicios nu s-au întlnit. Considerăm că ultimul nivel Sălcuța de la Almăjel poate fi atribuit fazei a III-a a culturii. Peste acesta s-au așezat populațiile fazei de trecere de la neolitic la epoca bronzului.

Plastica este slab reprezentată. S-au găsit cîteva fragmente de figurine antropomorfe. Una din ele, descoperită sub dărîmătura locuinței din faza Sălcuța II, este o statueta feminină (fig.3/16) lucrată din lut de bună calitate. Ca tehnică și manieră de lucru imită pe cele din cultura Vința (faza B). Mfinile sînt scurte, întinse lateral, perforate. Nu este ornamentată. Face parte din seria statuetelor în picioare.

Și statuetele zoomorfe sînt rare. Ele schițează în special siluete de animale mari (bovine sau cerbi).

Toate figurinele - prin tehnica de lucru, prin ardere, prin maniera generală de redare a anumitor trăsături caracteristice - amintesc de filogenia acestei culturi din cultura Vința.

Și podoabele sînt rare în așezarea cercetată de noi. În nivelul Sălcuța II s-a descoperit un pandantiv din scoică (fig.3/15), trei fragmente de perle din ceramică și un fragment de pandantiv tot din ceramică.

Oasele de animale nu au fost studiate. Atît cît am putut noi determina, cele mai multe provin de la bovidee și cervidee, apoi de la ovicaprine în primele două niveluri. În nivelul Sălcuța III proporția este inversă. Un studiu al lor ar aduce o privire mai amplă asupra ocupațiilor populațiilor acestei regiuni. Din săpătură au mai fost recoltate oase de pește, cochilii de scoici și de melci de apă dulce aduse probabil de apele Desnățuiului sau chiar din bălțile Dunării.

N O T E

- 1 Nu excludem o depunere și mai veche care putea fi mai spre albia pîrfului "Valea Seacă" și care să se fi distrus odată cu scoaterea pietrișului.
- 2 Descoperirile din aceste niveluri le vom prezenta într-un alt material.
- 3 D.Berciu, Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări, Edit. Academiei, București, 1960, fig.77, 2, 3.

- 4 Al. Vulpe, Die Äxte und Beile in Romänien, II, Prähistorische Bronzefunde, München, p.57.
- 5 D. Berciu, op.cit., fig.121, 2 ; Henrietta Teodorova Simionova, Die vorgeschichtlichen Funde von Sadorec (Nordbukgarien), în "Jahrbuch des römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz", 1968, fig. 16, S.1.
- 6 V. Mikov. N. Djambazov, La grotte de Devetaki, Sofia, 1960, fig. 50 h; D. Berciu, Catalogul Muzeului arhaologic din Turnu Severin, în Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R., vol.I, București, 1953, pl.IV, 4.
- 7 D. Berciu, Arheologia preistorică a Olteniei, în "Arhivele Olteniei", nr.101-103, fig.69, 10.
- 8 C. Tsuntas, Sesklo-Dimini, Athena, 1908, p.167, fig.81. Asemăna-rea uneori a unor forme de jgheab aplicate pe vase cu profile foarte apropiate de cele sudice ne indică încă o legătură între populațiile sălcuțene și acele sud-balcanice. Pentru comparație vezi și N. Petcov, Materiaux prehistoriques des fouilles du village de Gorni Pansarel, arr. de Sofia, în "Izvestia", Sofia, XXII, 1959, fig.4,5.

LE SITE DE TYPE "SĂLCUȚA" DU VILLAGE D'ALMĂJEL

Résumé

Le village d'Almăjel, com.de Vlădala, dép. de Mehedinți est si- tué au sud-ouest de la Valachie sur un affluent asséché de la rivi- ère Drincea.

On a effectué des fouilles de sauvetage depuis l'année 1969 jus- qu'en 1971. Du point de vue stratigraphique on y a découvert plusi- eurs niveaux.

La couche la plus ancienne appartenait à la culture Starcevo- Criș (depuis la phase secondaire) puis deux niveaux qui appartiennent à la culture Vinča (A et B) et trois niveaux appartenant à la culture Sălcuța (I-III).

L'exposé présent a pour objet le site de type Sălcuța (fig.1). Le niveau le plus ancien, Sălcuța I, est représenté en deux fosses, le niveau Sălcuța II est épais, compact, avec des habitats de sur- face et le niveau Sălcuța III est plus mince, quelquefois remué par les travaux agricoles. Dans les couches du niveau Sălcuța II on a trouvé un habitat avec un âtre à four et un dépôt de poids à filet de pêche.

L'habitat découvert dans le niveau Sălcuța III a été dégagé par- tiellement.

Les outils faits en silex et pierre (fig.no.1,4,5) sont rares. Les outils en corne et os sont représentés par des poinçons, socs et spatules (fig.1,2,3), et ceux en cuivre, par un petit ciseau (fig.1,9).

Le matériel céramique peut être divisé en deux catégories: l'une, contient la céramique à beaucoup de dégraissant, cuite de manière inégale et l'autre contient moins de dégraissant, cuite, grise.

On y a recueilli des écuelles, des tasses à deux anses, des bols, des passoire, des vases à bord (fig. 3,4 et 5).

Le décor plus fréquent des vases de la première catégorie est la barbotine, et celui des vases de la deuxième catégorie, l'incision, la cannelure, les boutons.

La décoration à rouge et blanc exécutée après la cuisson est rare et les fragments décorés avec graphite sont considérés comme étant importés de la culture Gumelnița.

On y a recueilli un pendentif de coquilles (fig. 3/1,5), un autre en glaise cuite et quelques perles toujours en céramique.

Dans les couches du niveau Sălcuța II, on a découvert un fragment de figurine féminine.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig.1.- Le profil du nord et du sud de la tranchée B.

Fig.2.- Outils en silex (1,5), pierre(4), corne (2,3,7), céramique (6, 8), cuivre (9).

Fig.3.- Des vases entiers et fragmentaire appartenant aux phases IIe et IIIe de la culture Sălcuța (1-14), pendentif de coquilles (15), figurine féminine (16).

Fig.4.- Fragments céramiques découverts à Almăjel.

Fig.5.- Profils de vases appartenant à la phase Sălcuța IIe et IIIe.